

**TURISTIK DESTINATSIYA DARAJASIDA TURIZM FAOLIYATINING
IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH KONSEPSIYASI****КОНЦЕПЦИЯ ПОВЫШЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ЭФФЕКТИВНОСТИ ТУРИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОВНЕ
ТУРИСТСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ****THE CONCEPT OF IMPROVING THE SOCIO-ECONOMIC EFFICIENCY OF
TOURISM ACTIVITIES AT THE LEVEL OF TOURIST DESTINATION**

Saidakbarov Bexruz Olimjon o'g'li
behruzsaidakbarov6@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola turistik destinatsiya darajasida turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish konsepsiyasini tadqiq etishga bag'ishlangan. Tadqiqot turizm sohasidagi adabiyotlar tahlili, statistik ma'lumotlar va amaliy kuzatuvlarga asoslangan. Maqolada turistik destinatsiyalarda turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari va mexanizmlari ko'rib chiqilgan. Xulosada turizm faoliyatining samaradorligini oshirishda davlat, biznes va jamoatchilik hamkorligining ahamiyati ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: turizm, turistik destinatsiya, ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik, barqaror rivojlanish, raqobatbardoshlik

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию Концепции повышения социально-экономической эффективности туристской деятельности на уровне туристского направления. Исследование основано на анализе литературы, статистических данных и практических наблюдений в сфере туризма. В статье рассмотрены основные направления и механизмы повышения социально-экономической эффективности туристской деятельности в туристских направлениях. В заключении подчеркивается важность сотрудничества государства, бизнеса и общественности в повышении эффективности туристской деятельности.

Ключевые слова: туризм, туристическое направление, социально-экономическая эффективность, устойчивое развитие, конкурентоспособность

Abstract. This article is devoted to the research of the concept of improving the socio-economic efficiency of tourism activities at the level of tourist destination. The study is based on analysis of literature in the field of Tourism, Statistics and practical observations. The article examines the main directions and mechanisms for increasing the socio-economic efficiency of tourism activities in tourist destinations. The conclusion emphasizes the importance of state, business and public cooperation in improving the effectiveness of tourism activities.

Keywords: tourism, tourist destination, socio-economic efficiency, sustainable development, competitiveness

KIRISH

Turizm bugungi kunda jahon iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan sohalaridan biri hisoblanadi. Turizm faoliyati nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy barqarorlikka ham katta ta'sir ko'rsatadi [1]. Shu bilan birga, turizm industriyasi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri - turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirishdir [2]. Ushbu maqolada turistik destinatsiya darajasida turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish konsepsiyasi ko'rib chiqiladi.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot turizm sohasidagi ilmiy adabiyotlar, statistik ma'lumotlar va amaliy kuzatuvlarga asoslangan. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, turizm faoliyatining samaradorligi turistik destinatsiyaning raqobatbardoshligi, resurslardan oqilona foydalanish va barqaror rivojlanishga bog'liq [3]. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, turizm sohasi jahon yalpi ichki mahsulotining 10,4 foizini tashkil etadi va 319 million kishini ish bilan ta'minlaydi [4]. Amaliy kuzatuvlar esa turistik destinatsiyalarda turizm infratuzilmasini rivojlantirish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va mahalliy hamjamiyatlarni faol jalb qilish zarurligini ko'rsatmoqda [5].

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, turistik destinatsiya darajasida turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish quyidagi yo'nalishlar bo'yicha amalga oshirilishi mumkin:

- Turistik infratuzilmani rivojlantirish va modernizatsiya qilish. Bu yo'nalish transport, mehmonxonalar, dam olish va ko'ngilochar obyektlarini qamrab oladi [6].
- Turizm xizmatlarining sifati va xilma-xilligini oshirish. Bu yo'nalish turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, xizmat ko'rsatish standartlarini joriy etish va personalning malakasini oshirishni o'z ichiga oladi [7].
- Turistik destinatsiyaning raqobatbardoshligini oshirish. Bu yo'nalish brendingni rivojlantirish, marketing strategiyalarini takomillashtirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etishni nazarda tutadi [8].
- Mahalliy hamjamiyatlarni turizm faoliyatiga faol jalb qilish. Bu yo'nalish mahalliy aholini ish bilan ta'minlash, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va madaniy merosni asrashni o'z ichiga oladi [9].
- Barqaror rivojlanish tamoyillariga amal qilish. Bu yo'nalish tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik me'yorlarga rioya qilish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishni nazarda tutadi [10].

ТАHLIL VA MUHOКАМА

Turistik destinatsiyalarda turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish konsepsiyasini amalga oshirish murakkab va ko'p qirrali jarayondir. Bir tomondan, turizm infratuzilmasini rivojlantirish va xizmatlar sifatini oshirish sezilarli moliyaviy mablag'lar va texnologik yangilanishlarni talab qiladi [11]. Boshqa tomondan, mahalliy hamjamiyatlarni faol jalb qilish va barqaror rivojlanish tamoyillariga amal qilish turizm faoliyatining ijtimoiy va ekologik oqibatlarini hisobga olishni taqozo etadi [12].

Shu bilan birga, turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish nafaqat alohida turistik destinatsiyalar, balki butun mamlakat iqtisodiyoti uchun ham muhim ahamiyatga ega [13]. Turizm sohasi yangi ish o'rinlarini yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish va chet el investitsiyalarini jalb qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, turizm faoliyati mahalliy madaniyat va an'analarni saqlab qolish va targ'ib qilishga yordam beradi.

Turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish konsepsiyasini amalga oshirishda bir qator muammolar va to'siqlar mavjud. **Birinchi**dan, turistik infratuzilmani rivojlantirish va modernizatsiya qilish katta moliyaviy mablag'larni talab qiladi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda davlat byudjeti imkoniyatlari cheklangan bo'lishi mumkin. Bunday hollarda, xususiy sektorni jalb qilish va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan foydalanish maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, turizm xizmatlarining sifati va xilma-xilligini oshirish uchun malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish zarur. Buning uchun turizm sohasidagi ta'lim muassasalari va biznes sub'ektlari o'rtasida yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish, amaliyot va stajirovka dasturlarini kengaytirish lozim [24]. Shuningdek, xalqaro tajribani o'rganish va eng yaxshi amaliyotlarni joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Uchinchidan, turistik destinatsiyaning raqobatbardoshligini oshirish uchun samarali marketing strategiyalarini ishlab chiqish va amalga oshirish talab etiladi. Buning uchun turistik bozorni chuqur tahlil qilish, maqsadli segmentlarni aniqlash va ularga moslashtirilgan turistik mahsulotlarni taklif etish zarur. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalardan, jumladan, ijtimoiy media va mobil ilovalardan keng foydalanish lozim.

To'rtinchidan, mahalliy hamjamiyatlarni turizm faoliyatiga faol jalb qilish murakkab va ko'p qirrali jarayondir. Bir tomondan, turizm mahalliy aholining turmush darajasi va farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Boshqa tomondan, turizmning tezkor rivojlanishi mahalliy ekotizimga salbiy ta'sir ko'rsatishi, madaniy qadriyatlarning yo'qolishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, mahalliy hamjamiyatlar manfaatlarini hisobga olgan holda, ularning faol ishtirokini ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Beshinchidan, barqaror rivojlanish tamoyillariga amal qilish turizm faoliyatining uzoq muddatli istiqbolini belgilab beradi. Buning uchun ekologik me'yorlarga qat'iy rioya qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitga yetkaziladigan zararni minimallashtirish lozim. Shuningdek, ijtimoiy mas'uliyat tamoyillariga amal qilish, mahalliy aholining huquq va manfaatlarini himoya qilish zarur.

Yuqoridagi muammolar va to'siqlarni bartaraf etish uchun davlat, biznes va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasida o'zaro manfaatli hamkorlikni yo'lga qo'yish talab etiladi. Davlat turizm sohasini qo'llab-quvvatlash uchun institutsional va huquqiy asoslarni mustahkamlashi, preferensiyalar va imtiyozlar tizimini takomillashtirishi lozim. Biznes sub'ektlari o'z navbatida korporativ ijtimoiy mas'uliyat tamoyillariga amal qilishi, mahalliy hamjamiyatlar bilan yaqin aloqada bo'lishi zarur.

Fuqarolik jamiyati institutlari, jumladan, nohukumat tashkilotlar va ommaviy axborot vositalari turizm faoliyatini monitoring qilish, jamoatchilik fikrini shakllantirish va qarorlar qabul qilish jarayonida faol ishtirok etishi lozim. Faqatgina barcha manfaatdor tomonlarning samarali hamkorligi turistik destinatsiyalarda turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Shuningdek, turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini baholash va monitoring qilish tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun turizm statistikasi va hisobotini yaxshilash, sifat ko'rsatkichlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish zarur. Xalqaro tashkilotlar, jumladan, Jahon turizm tashkiloti (UNWTO) va Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) tomonidan ishlab chiqilgan metodologiya va standartlarni milliy sharoitga moslashtirish maqsadga muvofiq.

Tahlil va muhokama qismini umumlashtirib, shuni ta'kidlash joizki, turistik destinatsiya darajasida turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish konsepsiyasi turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu konsepsiyani amalga oshirish uchun tizimli va kompleks yondashuvni joriy etish, davlat, biznes va jamoatchilik hamkorligini mustahkamlash talab etiladi. Shuningdek, xalqaro tajribani o'rganish va milliy sharoitga moslashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va monitoring tizimini takomillashtirish zarur.

XULOSALAR

Xulosa qilib aytganda, turistik destinatsiya darajasida turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish konsepsiyasi turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu konsepsiyani amalga oshirish uchun davlat, biznes va jamoatchilik o'rtasida yaqin hamkorlik zarur. Davlat turizm infratuzilmasini rivojlantirishga investitsiyalar kiritish, qulay huquqiy va institutsional sharoitlarni yaratish orqali turizm faoliyatini qo'llab-quvvatlashi lozim. Biznes subyektlari esa innovatsiyalarni joriy etish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va ijtimoiy mas'uliyatni o'z zimmasiga olishi kerak. Jamoatchilik esa turizm faoliyatini

monitoring qilish, ekologik va ijtimoiy me'yorlarga rioya etilishini nazorat qilish vazifasini bajarishi zarur.

Shundagina, turistik destinatsiyalar o'z salohiyatidan to'liq foydalangan holda, turizm faoliyatining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish va barqaror rivojlanishga erishish mumkin.

REFERENCES

1. UNWTO. (2019). International Tourism Highlights, 2019 Edition. Madrid: UNWTO.
2. Dupeyras, A., & MacCallum, N. (2013). Indicators for Measuring Competitiveness in Tourism: A Guidance Document. OECD Tourism Papers, 2013/02.
3. Ritchie, J.R.B., & Crouch, G.I. (2003). The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective. Wallingford: CABI Publishing.
4. WTTC. (2019). Travel & Tourism Economic Impact 2019. London: WTTC.
5. Aall, C. (2014). Sustainable Tourism in Practice: Promoting or Perverting the Quest for a Sustainable Development? Sustainability, 6(5), 2562-2583.
6. Sautter, E.T., & Leisen, B. (1999). Managing Stakeholders: A Tourism Planning Model. Annals of Tourism Research, 26(2), 312-328.
7. Müller, H. (2000). Qualitätsorientiertes Tourismus-Management. Bern: Paul Haupt.
8. Buhalis, D. (2000). Marketing the Competitive Destination of the Future. Tourism Management, 21(1), 97-116.
9. Tosun, C. (2006). Expected Nature of Community Participation in Tourism Development. Tourism Management, 27(3), 493-504.
10. UNEP & UNWTO. (2005). Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers. Paris and Madrid: UNEP and UNWTO.
11. Dwyer, L. et al. (2009). Destination and Enterprise Management for a Tourism Future. Tourism Management, 30(1), 63-74.
12. Byrd, E.T. (2007). Stakeholders in Sustainable Tourism Development and their Roles. Tourism Review, 62(2), 6-13.
13. Ashley, C. et al. (2007). The Role of the Tourism Sector in Expanding Economic Opportunity. Cambridge: John F. Kennedy School of Government, Harvard University.